

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

PSSS Novi Pazar

BILTEN

POLJOPRIVREDNA SAVETODAVNA I STRUČNA SLUŽBA NOVI PAZAR D.O.O.

BILTEN BROJ 106 - JULI 2018 - BESPLATAN PRIMERAK

STRANA 5

SILIRANJE VIŠEGODIŠNJIH TRAVA I LEGUMINOZA

GUBICI PRI SPREMANJU SENA

STRANA 6

DOBRA HIGIJENSKA PRAKSA U PROIZVODNJI MALINE

STRANA 3

MRKA PEGAVOST
LISTA VIŠNJE I
TREŠNJE

STRANA 2

OVČARSTVO
NA PEŠTERSKOJ
VISORAVNI

STRANA 4

APEL
SPALJIVANJE
ŽETVENIH
OSTATAKA

STRANA 7

PREGLED
CENA
SA PIJACE

STRANA 8

DIPL.ING. SVETLANA ŠUČEVIĆ

MRKA PEGAVOST LISTA VIŠNJE I TREŠNJE

Ova bolest je često prisutna i izaziva značajne štete kako u proizvodnim zasadima tako i u rasadničarskoj proizvodnji višnje i trešnje. Uzročnik bolesti je gljivica *Blumeriella jaapii* koja uglavnom napada list, a ređe peteljku lista ili ploda, ovogodišnje izbojke i tanje grančice. U toplim i kišnim godinama povoljnim za širenje bolesti već krajem jula i početkom avgusta može doći do potpune defolijacije napadnutih stabala. Ova gljiva najkarakterističnije promene izaziva na obolelom lišću. Prvi znaci bolesti na lišću javljaju se obično u prvoj dekadi maja, a katkad i znatno kasnije. U početku pege su malobrojne i sitne, okruglaste ili poligonalne, ljubičaste do mrke boje. Pri povoljnim uslovi-

ma broj pega se povećava i one se međusobno spajaju. Na naličju lista u okviru pega formiraju se beličaste tvorevine, koje predstavljaju organe za razmnožavanje gljive (konidije). Oboleli listovi delimično ili potpuno gube zelenu boju, postaju žuti do narandžasti i opadaju. Pri jačoj

pojavi bolesti opadanje lišća nastaje već sredinom leta. U opalom lišću, gljiva formira organe za prezimljavanje. Primarne infekcije mogu da nastanu u precvetavanju voćaka i kada su ispunjeni sledeći uslovi: prisustvo zrelih askospora (spore koje izazivaju zarazu u proleće; razvijeni listovi, vlažnost, temperature (20°C). Na temperature od 15 °C potrebno je vlaženje 7-14 sati, a na 20 °C, 5-12 sati. Kod dužeg vlaženja imamo jaču zarazu. U proleće je za infekciju mladog lišća potrebno duže vlaženje i kiša. Nakon ostvarenih primarnih infekcija i pojave simptoma, konidije obrazovane sa naličja lista vrše dalje sekundarne zaraze. Posle berbe, s obzirom na prisutan infektivni potencijal i povoljne uslove tokom leta, bolest se može razvijati do kraja vegetacije. Ocena intenziteta zaraze vrši se tri puta: početkom juna, pred berbu i početkom septembra. Za ocenu se uzima po 10 letorasta sa svakog stabla. Na svakom letorastu prema lisnim ožiljcima odredi se broj opalih listova, kao i broj obolelih i zdravih listova. Na osnovu toga izračuna se procenat obolelih listova, i indeks oboljenja preostalih listova. Intenzitet zaraze se određuje na skali od 0 do 5. Mere suzbijanja uključuju sadnju otpornih sorti, uništavanje zaraženog otpalog lišća i prskanje fungicidima. Kako izbor sorti uglavnom diktira tržište (otporne sorte nisu tržišno zanimljive), a uništavanjem zaraženog lišća možemo samo smanjiti potencijal gljive, kao jedina prava mera u borbi protiv pegavosti ostaje nam prskanje fungicidima u toku vegetacije. Redovno jesenje ili rano prolećno prskanje protiv prouzrokovala šupljikavosti lista smanjuje pojavu ove bolesti.

Sa hemijskom zaštitom se počinje sa pojavom prvih simptoma. Suzbijanje ove bolesti se vrši tretiranjem u vreme precvetavanja, posle formiranja plodova i nakon berbe (ukoliko je potrebno) sa preparatima na bazi: dodina, mankozeba, fungicidima na bazi bakra.

DIPL.ING. SILVIA HODŽIĆ

DOBRA HIGIJENSKA PRAKSA U PROIZVODNJI MALINE

Pri izboru parcele obavezno voditi računa da se zasadi ne nalaze u blizini mesta gde se gaje životinje; gde se skladišti stajnjak; gde se odlaže otpad i gde se vrši tretman otpadnih voda.

Pored obezbeđenja dovoljnih količina vode, veoma je bitan i kvalitet vode za navodnjavanje. Izvor vode za navodnjavanje ne sme da bude u blizini izlivanja otpadnih voda, mesta gde se skladišti stajnjak itd. Izbegavati vodu za navodnjavanje iz lokalnih potoka u koje se uliva seoska kanalizacija.

Važno je da stajnjak za upotrebu bude dobro zgoreo. Upotrebu ograničiti na period mirovanja, novembar- februar, kada se stajnjak rastura i odmah unosi obradom u zemljište.

Rezidba odmah posle plodonošenja. Stari izdanci su stalni izvor zaraze najopasnijim bolestima i štetočinama maline koje se prenose na mlade izdanke.

Ruke se obavezno moraju prati: pre početka berbe i svaki put posle pauze. Ruke prati čistom vodom i sapunom i brisati ih papirnim ubrusima. Najbolje je koristiti rukavice za jednokratnu upotrebu koje se bacaju kada se počepaju, zaprljaju ili na neki drugi način zagade i zamenjuju se novim.

Odeća i obuća berača mora biti čista. Berači smeju jesti i pušiti na tačno određenim mestima.

Osoblje sa simptomima proliva, povraćanja i žutice ne smeju raditi; posekotine i rane prekriti voodootpornim zavojem; ne kijati i kašljati preko nezaštićenog svežeg voća.

Potreban je najmanje 1 toalet na 10 osoba. Za održavanje čistoće toaleta koristiti sredstva za održavanje higijene sanitarnih prostorija. U

toaletima mora biti toalet papira. Sanitarni objekti, odnosno, toaleti moraju se nalaziti u blizini parcele, ali ne smeju biti u blizini izvora vode za navodnjavanje.

Pre i nakon korišćenja gajbice temeljno očistiti/ oprati i dezinfikovati; gajbice ne koristiti za druge namene osim za

berbu; baciti oštećene gajbice koje higijenski ne mogu da se održavaju.

Transportno sredstvo pre i posle transporta voća mora se temeljno očistiti i dezinfikovati. Za dezinfekciju koristiti sredstva za prehrambenu industriju.

DIPL.ING. STOČARSTVA SAFET VESNIĆ

OVČARSTVO NA PEŠTERSKOJ VISORAVNI

Područja Pešterske visoravni oduvek je bilo jedno od najpoznatijih područja za uzgoj ovaca u Republici Srbiji. Nekada se na ovom području uzgajalo preko 100000 ovaca Sjeničke pramenke, da bi sredinom i krajem prošlog veka, taj broj se mnogostruko smanjio usled odlaska prvenstveno mladih ljudi kako u gradove tako i inostranstvo. Na ovom području trenutno se uzgaja oko 40000 ovaca i to prvenstveno zahvaljujući subvencijama resornog ministarstva Poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede koje iznose 7000 dinara za umatičene ovce i 2000 dinara za tov jagnjadi. Netaknuta priroda i kvalitetna trava na pašnjacima Pešterske visoravni, najbolji su preduslovi za uzgoj ovaca i proizvodnju nadaleko čuvenog Sjeničkog ovčijeg sira i jagnječeg mesa. Ovce u ishrani mogu da koriste pašnjake koji su drugim životinjama nedostupni, kao i hraniva koje druge vrste ne mogu da koriste. Boraveći na pašnjacima ovce koriste i mnoge korovske biljke i na taj način

veoma uspešno sprečavaju zakorovljenost zemljišta. Ovce su prilagodljive različitim uslovima držanja i ishrane ali je na Pešteri i dalje najzastupljeniji ekstezivni način. Da bi se lakše organizovala ishrana ovaca neophodno je sagledati njihov proizvodni ciklus. Osnovne faze proizvodnog ciklusa su: Jagnjenje, laktacija, period pauze, priprema za oplodnju, oplodnja i bremenitost. Sa stanovišta ishrane, potrebe ovaca su najniže u periodu pauze i na početku bremenitosti, a najviše na kraju bremenitosti i tokom laktacije. Pasu obično 8 – 9 sati na dan, ali može biti produženo i do 13 sati na dan ukoliko je paša slaba. Za iskorišćavanje hrane od izuzetnog značaja je stanje zuba kod ovaca. Jaganjci uče od svojih majki koja hraniva treba da jedu. Potrebno im je 2 – 3 nedelje da se naviknu na nešto novo u ishrani. Većina njih prihvate promene u obroku posmatrajući šta jedu ostale ovce. U zimskom periodu ishrana ovaca zasniiva se na obrocima sastavljenim od kvalitetnih kabastih hraniva, kvalitetnog sena trava i sena lucerke kao i silaže uz dodatak 150 -250 gr. koncentrata. U proseku, jedna ovca u toku dana zahteva 2,5 l vode za piće za svaki kilogram unete suve materije obroka. Potrebe vode u toku dana zavise i od godišnjeg doba. U proleće ovcama je neophodno obezbediti 3,5 do 4 l, a u leto 5 do 6 l, dok u jesen ovce zahtevaju 3 do 3,5 l vode. Zimi bi ovcama trebalo obezbediti 1,7 do 2,3 l vode po grlu.

DIPL.ING. STOČARSTVA ZUMRETA TRTOVAC

SILIRANJE VIŠEGODIŠNJIH TRAVA I LEGUMINOZA

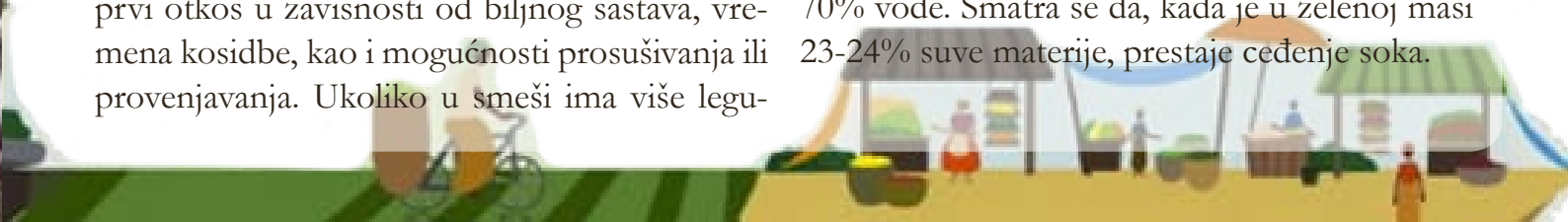
Radovi na iznalaženju rešenja za uspešno siliranje višegodišnjih vlatastih trava i leguminoza, kao i njihovih smeša, motivisani su potrebama smanjenja gubitaka koji nastaju u toku sušenja zelene mase, a naročito u prvom i zadnjem otkosu. Utvrđeno je da se ovim načinom konzervisanja smanjuju gubici kako suve materije, tako i sirovih proteina, u poređenju sa sušenjem sena. Dosadašnja ispitivanja, koja su vršena u više zemalja Evrope, su pokazala da se sve vrste vlatastih trava, koje se seju kod nas, kao i masa sa prirodnih travnjaka mogu uspešno silirati. To je sada slučaj i sa siliranjem lucerke i crvene deteline. Prvi rezultati iz naše zemlje pokazuju da se uspešno mogu silirati svi višegodišnji usevi. Kada se prvi otkos višegodišnjih vlatastih trava koristi za silažu, mora da se vodi računa da doze azota ne budu suviše visoke. Poznato je da se pod uticajem azota iz đubriva povećava sadržaj sirovih proteina u suvoj materiji zelene mase višegodišnjih vlatastih trava, što od određenog nivoa otežava proces siliranja. Dok se za naše uslove ne utvrde najpogodnije norme azota za travnjake, koji će se koristiti za dobijanje silaže, predlaže se da se za ovu svrhu primenjuje 80-120kg N-a/ha za prvi otkos u zavisnosti od biljnog sastava, vremena kosidbe, kao i mogućnosti prosušivanja ili provenjavanja. Ukoliko u smeši ima više legu-

minoza ili se planira ranija kosidba, doza azota će biti manja. Međutim, kada se đubri travnjak u kome preovlađuju višegodišnje vlataste trave, kao i kada je omogućeno prosušivanje ili provenjavanje ili primena efikasnog konzervansa, doza azota može biti veća. Ježevica se prehranjuje sa manje azota od mačjeg repa ili livadskog vijuka. Vreme kosibe prvog, a i ostalih otkosa, bitno utiče na kvalitet mase za siliranje, a time i na količinu konzumiranja suve materije silaže. U toku porasta u stablo, vlataste trave smanjuju svarljivost organske materije za 0,35-0,50 postotnih jedinica na dan. Da smanjenje svarljivosti ne bi uticalo na kvalitet i stepen konzumiranja suve materije i silaže, ježevicu, livadski vijuk i italijanski ljulj treba kositi,

najkasnije, u početku klasanja, a ostale vrste (francuski ljulj, mačji rep), 7-10 dana ranije. Takođe i kod spremanja sena se znatno kasni sa kosidbom prvog otkosa, pa bi se moralo prekinu-

ti sa tom praksom u svim slučajevima konzervisanja. Višegodišnje leguminoze se prvi put kose kada se pojave prvi cvetni pupoljci. U vreme blagovremene kosidbe u zelenoj masi ima 17-18% suve materije. Kada se takva masa silira dolazno do ceđenja soka, u kome ima dosta hranljivih sastojaka. Pored toga nastaju i drugi gubici. Tako je utvrđeno da su ukupni gubici iznosili 38%, kada je silirana masa sa 80% vode, a 29%, kada je u zelenoj masi bilo 70% vode. Smatra se da, kada je u zelenoj masi 23-24% suve materije, prestaje ceđenje soka.

DIPL. ING. STOČARSTVA BILAL TAJIĆ

GUBICI PRI SPREMANJU SENA

U toku spremanja i čuvanja sena nastaju različiti gubici. Poznavanje njihovog uzroka je najbolji način da se isti svedu na najmanju meru. Oksidativni gubici nastaju u vremenu dok su biljne ćelije još žive i troše hranljive materije. Obično iznose 10 do 15 % mada mogu da dostignu i 50%. Oksidativni procesi se prekidaju kada vlaga u toku sušenja padne ispod 40 do 35%. To znači da sušenje sena, a naročito ova prva faza, treba da traje što kraće. Fermentativni gubici nastaju kao rezultat delovanja enzima izumrlih biljnih ćelija, u intervalu vlažnosti 45 do 40% pa do 20%. Delovanje enzima se nastavlja i posle lagerovanja sena i ono je utoliko veće ukoliko je veća vlažnost. Pri odgovarajućoj vlazi temperatura sena nakon lagerovanja ne prelazi 40 stepeni, pa su naknadni gubici do 10% godišnje. Ukoliko je vlaga u momentu lagerovanja veća od dozvoljene temperatura se penje i do 70 stepeni pa su godišnji gubici do 20%. Gubici nastali mikrobiološkim aktivnostima usled delovanja bakterija u pokošenoj masi u vreme dugotrajnih kiša ili delovanjem plesni u lagerovanoj masi sa previsokim procentom vlage. Gubici ispiranjem pod uticajem kiše i rose nakon izumiranja ćelija. Najmanje štete je ukoliko kiša pada odmah posle košenja, dok najveći gubici nastaju ukoliko je vlažnost predhodnim sušenjem smanjena na ispod 40%. Pri jakim kišama može da se izgubi do 65% minerala 35%

šećera i 20% proteina. Mehanički gubici su najveći problem pri sušenju biljaka i nastaju lomljenjem i opadanjem lišća. Mehanički gubici nastaju u toku manipulacija sa senom, baliranja, prevoženja i lagerovanja. Tako na primer pri ukupnoj vlazi prosušene mase od 30 do 35% lišće sadrži svega 9 do 12%, a stabljika čak 50%. U slučaju da se ovako osušeno meso okreće, sakuplja, plasti, balira, prevozi iskladišti izgubiće se gotovo svo lišće. S obzirom da lišće sadrži oko tri četvrtine ukupnih proteina minerala i vitamina iz cele biljke njegovim gubitkom značajno se smanjuje hranljiva vrednost sena. Problem mehaničkih gubitaka je naročito izražen kod leptirnjača jer se lišće brže suši nego stabljike. Gubici usled sunčevog zračenja odnose se na karotin, koji pri dužem i intenzivnijem zračenju može biti izgubljen i do 90%. Iz karotina u organizmu životinja nastaje vitamin A, koji je važan za opšte zdravstveno stanje i plodnost životinja. Dobro sacuvana zelena boja sena najbolji je pokazatelj da je u toku

sušenja sena sačuvan karotin. Inače treba znati da je vitamin A najčešće deficitaran vitamin kod preživala, i da se problemi zbog njegovog nedostatka javljaju u toku zime, kada je ishrana zasnovana na loše spremljenom senu. Gubici u toku čuvanja sena odnose se najvećim delom na šećere koji se razlažu do ugljen dioksida i vode.

PSSS NOVI PAZAR

APEL

PO ZAKONU O LOVU KAO I ZAKONU O
POLJOPRIVREDNOM ZEMLJIŠTU

SPALJIVANJE ŽETVENIH OSTATAKA JE:
ZABRANJENO !!!

AKO NA OVO GLEDAMO SA NAUČNOG ASPEKTA, SPALJIVANJE JE INAČE VIŠESTRUKO ŠTETNO ZATO ŠTO UNIŠTAVA MIKROFLORU I FAUNU DO DUBINE OD OKO 10 CM, GDE ĆE DOĆI DO IZUMIRANJA MIKROORGANIZAMA, NARUŠAVANJA STRUKTURE ZEMLJIŠTA I GUBITKA ORGANSKE MATERIJE. AKO SE OVO SPALJIVANJE IZVODI ČEŠĆE ILI NEDAJ BOŽE SVAKE GODINE ONDA DOLAZI DO POTPUNOG UNIŠTAVANJA OVIH OSOBINA ZEMLJIŠTA. STOGA MOLIMO I UPOZORAVAMO SVE POLJOPRIVREDNE PROIZVOĐAČE NAŠEG REGIONA I ŠIRE DA NI PO KOJU CENU NE PALE ŽETVENE OSTATKE IZ VIŠE RAZLOGA, JER OSIM ŠTO UNIŠTAVAJU SOPSTVENO ZEMLJIŠTE, ONI ŠKODE I SUSEDNIM PARCELAMA A NAJVEĆA OPASNOST JE ŠTO DOVODE DO NESAGLEDIVIH NEGATIVNIH POSLEDICA I ŠTO MOGU DOVESTI ČAK I DO GUBITKA SOPSTVENOG KAO I TUĐEG ŽIVOTA.

EJUPOVIĆ SMIL, MASTER ING
SAVETODAVAC ZA RATARSTVO I POVRTARSTVO

**PREGLED CENA SA ZELENE, KVANTAŠKE I STOČNE PIJACE
NA DAN 10.07.2018. GODINE**

POVRĆE			VOĆE			PIJAČNA CENA STOKE	
PROIZVOD	KVANTAŠ DIN/KG	ZELENA DIN/KG	PROIZVOD	KVANTAŠ DIN/KG	ZELENA DIN/KG	PROIZVOD	ŽIVA VAGA DIN/KG
KRASTAVAC	70	90	BANANA	90	100	TELAD ŽENSKA	380
ŠARGAREPA	80	100	BRESKVA	50	70	TELAD MUŠKA	470
PARADAJZ	60	80	KRUŠKA	120	150	JUNAD DO 300 KG	270
BELI LUK	400	500	LIMUN	250	300	JUNAD DO 480 KG	290
KUPUS	40	60	JABUKA	80	100	KRAVE ZA KLANJE	180
KROMPIR	50	70	KUPINA	180	200	JAGNJAD	280
TIKVICE	60	80	MALINA	180	200	DVISKE	430
CRNI LUK	50	60	BOROVNICA	400	500	OVCE	170
LUBENICA	20	25	VIŠNJA	120	150	OVNOVI	190
PAPRIKA	70	100	KAJSIJA	110	130	PRASAD DO 25 KG	180

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE
IZDAJE: POLJOPRIVREDNA SAVETODAVNA I STRUČNA SLUŽBA NOVI PAZAR D.O.O.

36300 NOVI PAZAR, UL. 7. JULI BB,

TEL: +381 20 337 800, 337 801, 337 802 FAX: +381 20 337 803

E-MAIL: pss.novipazar@gmail.com

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: MR DIPL.ING. NIHAD R. HASANOVIĆ,

TEHNIČKI UREDNIK: ALBIN ŠABOTIĆ,

TEKSTOVE PRIREDILI:

BILAL TAJIĆ DIPL.ING.

ZUMRETA TRTOVAC DIPL.ING.

SVETLANA ŠUĆEVIĆ DIPL.ING.

SMAIL EJUPOVIĆ DIPL.ING.

SAFET VESNIĆ DIPL.ING.

SILVIJA HODŽIĆ DIPL.ING.

TIRAŽ: 200 PRIMERAKA

- SAVETODAVAC ZA STOČARSTVO
- SAVETODAVAC ZA STOČARSTVO
- SAVETODAVAC ZA ZAŠTITU BILJA
- SAVETODAVAC ZA RATARSTVO
- SAVETODAVAC ZA STOČARSTVO
- SAVETODAVAC ZA VOČARSTVO

SVI POLJOPRIVREDNI
PROIZVOĐAČI KOJI IMAJU
VIŠAK PROIZVODA ZA TRŽIŠTE
MOGU KONTAKTIRATI
SVOG POLJOPRIVREDNOG
SAVETODAVCA I OBJAVITI
BESPLATNU PONUDU SVOJIH
PROIZVODA NA SAJTU

AGROPONUDA
BERZA POLJOPRIVREDNIH
PROIZVODA

WWW.AGROPONUDA.COM